

Emlékezés Keglevich Gáborra (1784-1854), a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagjára

Remembering Gábor Keglevich (1784-1854), Member of Directorate of the Hungarian Academy of Sciences

Gróf Keglevich Gábor politikus, jogász, a Magyar Tudós Társaság igazgatósági tagja 1784. szeptember 19-én született Pesten. 69 éves korában, 1854. június 16-án hunyt el Egreskátán (Pest-Pilis vármegye).

A Magyar Tudós Társaság (a Magyar Tudományos Akadémia jogelődje) Keglevich Gábort 1830. november 17-én tartott ülésén igazgató (igazgatósági) tagjává választotta. Mint igazgató (igazgatósági) tagnak nem kellett székfoglaló előadást tartania.

Itt utalunk arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1858-ban elfogadott alapszabálya az igazgató tag elnevezést az „igazgatósági tag” terminus technicusszal váltotta fel. Keglevich Gábor nagy valószínűséggel részt vállalt a Magyar Tudós Társaság alapszabályainak megszövegezésében, kidolgozásában.

Keglevich Gábor az évszázados múltra visszatekintő, Pest vármegyei nagybirtokos nemesi, arisztokrata (1646-ban bárói, majd 1687-ben grófi címet nyert) család leszármazottja volt. 1805-ben a pesti tudományegyetemen szerzett kitűnő („eminens”) minősítéssel jogtudományi oklevelet, diplomát. Említést érdemel, hogy Keglevich Gábor Keglevich Béla (1833–1896) főispán, országgyűlési képviselő édesapja volt.

A reformkor jeles képviselője, Keglevich Gábor hivatali pályájának első állomása 1806-tól 1824-ig a Magyar Királyi Helytartótanács volt. A Helytartótanácsnál hivatali pályafutását mint tiszteletbeli fogalmazó kezdte. 1809-től titoknoki, 1817-től pedig tanácsosi beosztásban szolgált. 1821 után a Helytartótanács szervezeti keretén belül az adó- és katonai ügyekkel foglalkozó Tartományi Bizottság alelnöki tisztségét töltötte be.

Keglevich Gábort 1824-ben Csongrád vármegye főispáni helyettesévé, 1827-ben pedig Nógrád vármegye főispánjává nevezték ki. Ez utóbbi hivatalt két évtizeden keresztül, 1848-ig látta el. Ezzel párhuzamosan 1830–1831-ben a bécsi Magyar Udvari Kancellária referenseként is működött. 1831–1832-ben pedig ismét a Helytartótanácsnál töltött be tanácsosi tisztséget.

1832-től a budai Magyar Királyi Kamara alelnöke, 1836-tól pedig elnöke volt.

A reformkor évtizedeiben részt vett az országos politika alakításában, formálásában is. Az udvarhoz hű, aulikus főnemesként, valamint az 1832 és 1848 között Pozsonyban ülésező országgyűlések főrendi táblája tagjaként a konzervatív párt, az ún. „fontolva haladók” jeles alakja, egyik vezetője volt. Említést érdemel, hogy Keglevich Gábor több ízben a főrendi tábla elnöki tisztségét is betöltötte.

Az uralkodó nagyra értékelte hivatali tevékenységét, szakértelmét. 1831-ben valóságos belső titkos tanácsosi és koronaőri címmel ruházták fel. 1842-ben Keglevich Gábor koronaőri címét visszaadta, pontosabban lemondott arról.

Keglevich Gábor 1842. január 12. és 1848 márciusa között főtárnokmester, (magister tavernicorum regalium), az Magyar Királyság „negyedik /rangban a nádort, az országbíró és a személynököt követően/ zászlósura” volt. Ebben a tisztségben Eötvös Ignác, aki 1836 és 1841 között töltötte be ezt a tisztséget, utóda volt.

Hivatali munkája elismeréseként komoly elismerésekben volt része. 1845-ben V. Ferdinánd király Keglevich Gábornak a Szent István-rend középkeresztjét adományozta neki, emellett a pápai Krisztus Lovagrendje is tagjává fogadta.

Keglevich Gábor Felsőbüki Nagy Pál (1777-1857), a Magyar Tudós Társaság igazgatósági (igazgatótanácsának) tagja mellett szerepet játszott a magyar nyelv elismeréséért való küzdelemben. Keglevich Gábor ismereteink szerint magas rangú hivatalnokként támogatta a magyar nyelven folyó oktatást, ügyintézést és törvénykezést (bíráskodást). Hivatkozott az 1830. évi VII. törvénycikkre a nemzeti nyelv használatáról, az 1836. évi III. törvénycikkre a magyar nyelvről, az 1840. évi VI. törvénycikkre (ugyancsak) a magyar nyelvről és az 1844. évi II. törvénycikkre a magyar nyelv és nemzetiségéről.

Itt utalunk arra, hogy a XIX. század első felében még nem voltak magyar nyelven kiadott szakkönyvek és tankönyvek, melyek Keglevich Gábor kutatómunkáját megkönnyítették volna. Fontos ugyanakkor utalni arra, hogy több esetben ezek a munkák külföldi, elsősorban német és osztrák szerzők munkáinak fordításai voltak.

Az 1848-1849. évi forradalom és szabadságharc során Keglevich Gábor nem vállalt szerepet. Ugyanakkor több jel is arra utal, hogy nem zárkózott el Batthyány Lajos kormánya törekvéseinek támogatásától.

Keglevich Gábor az uralkodó által törvényellenesen, a magyar kormány (ministerium) ellenjegyzése nélkül magyar miniszterelnökké kinevezett báró Récsey Ádám (1775-1852) császári és királyi táborszernagy perbe fogásakor, amelyet a magyar országgyűlés 1848. október 7-én és 9-én tartott ülésén határozott el, a perben eljáró, 1848 októberében üléselő bíróság egyik tagja volt.

A mind hevesebbé váló hadi események kibontakozásával - a tápióbicskei csata után - nagykáta kastélyában a sebesült honvédek ellátó hadikórházat rendezett be. Az 1848-1849. évi forradalom és szabadságharc után visszavonult a közéletből. 1854-ben bekövetkezett haláláig nem vállalt semmiféle közfunkciót.

Keglevich Gábor hosszú időn át tartó hivatali pályája során, mint sokirányú kapcsolattal rendelkező személy, több, később országos hírnévre szert tett személy útját egyengette. Említést érdemel az, hogy gyámja volt az árvaságra jutott, később sportemberként és az „Ördöglovas”-ként híressé vált Sándor Móricnak. Sándor Móric Keglevich Gábor feleségének, gróf Sándor Matildnak volt a testvére.

Tanított és támogatta a történetíró Horváth Mihályt (1809-1878), akit a Magyar Tudományos Akadémia 1839-ben levelező, 1841-ben rendes, 1871-ben pedig igazgatósági tagjául választott. Klauzál Gábor (1804-1866), az első felelős magyar minisztérium

földművelés-, ipar- és kereskedés osztályának minisztere 1848-ban és Trefort Ágoston (1817-1888), aki 1885-től haláláig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt, hivatali pályán való előrehaladása is nem kis részben Keglevich Gábor érdeme.

Keglevich Gábor szoros kapcsolatban állt gróf Széchenyi Istvánnal. Ezt a kapcsolatot Széchenyi Naplójának több bejegyzése is dokumentálja. Széchenyi István esküvőjénél - Széchenyi István 1836. február 4-én lépett házasságra Budán Seilern-Aspang Crescence grófnővel - házassági tanú is volt.

Keglevich Gábor támogatta Széchenyi István nemzeti haladást szolgáló terveit. Közreműködött a jelentős társadalmi szerepet betöltő Pesti Casino (későbbi nevén Nemzeti Casino) 1827. június 10-én sorra került megalapításánál.

Ugyancsak említést érdemel, hogy első elnöke volt az 1844. december 18-án létrejött Gyáralapító Társaságnak. A Gyáralapító Társaság alapításánál mintául a Kossuth Lajos kezdeményezésére alapított Védegylet szolgált. A Gyáralapító Társaság egyik alelnöke Széchenyi István, másik alelnöke pedig gróf Batthyány Lajos lett. Még Nógrád vármegye főispánjaként az ő kezdeményezésére jött létre a Nógrádi Nemzeti Intézet 1831-ben. Említést érdemel, hogy ennek az intézetnek fővédnöke Keglevich Gábor, titkára pedig Madách Imre volt.

Keglevich Gábor irodalmi munkásságát két, nyomtatásban megjelent beiktatási beszéde alkotja. Az első beszédet Csongrád vármegye főispán-helyettesi beiktatása során 1825-ben tartotta, a másik beszéd megtartására három évvel később, 1828-ban Nógrád vármegyei főispáni beiktatás alkalmával került sor.

A politikus és jogász Keglevich Gábor életpályája, munkássága a hazai politikai élethez, közéleti aktivitáshoz (*vita activa*) kapcsolódik. A közigazgatásban betöltött tevékenysége révén neve széles körben ismert volt. Keglevich Gábor, bár tudományos igényű jogi munkáknak nem volt szerzője, a XIX. század első felében a magyarországi jogászok körében is nagy tekintélynek örvendett. Közéleti munkássága, tevékenysége és a Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolata a XXI. században is példaértékű és komoly figyelmet érdemel.

Keglevich Gábor nyomtatásban megjelent írásai

Beszéd, melyet mélt. buzini gróf Keglevich Gábor., Csongrád vármegye fő ispányi hivatalhelytartója... 1825. Sz. Iván hava 13-ik napján Szeghvár helységében helytartói hivatala elfoglalása alkalmával mondott. Szeged, 1825. és Beszéd, melyet mélt. buzini gr. Keglevich Gábor mint ns. Nógrád vármegyének főispánja, ugyanazon ns. megyénekf. eszt. mind-szent hava 8. Balassa-Gyarmaton tartott tisztválasztó széke alkalmával azon ns. megye státusaihoz és rendeihez intézett. Pest, 1828.

Felhasznált irodalom

A Magyar Tudományos Akadémia Almanachja. Pest, 1863.; Horváth Mihály: Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben. Első kötet. 1. kiadás. Genf, 1865. 2.

kiadás. Pest, 1871.; Széchenyi István: Napló. Budapest, 1978.; Mann Miklós: Trefort Ágoston élete és működése. Budapest, 1982.; Urbán Aladár: Batthyány Lajos miniszterelnöksége. Budapest, 1986. és Basa László: Az utolsó tárnokmester. 2009. Tápiókultura.hu.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu